

Аксиния Джурова представя Греди – майстора на пейзажа

Проф. Греди Аса е роден в Плевен през 1954 г. Възпитаник е на Великотърновския университет. Преподавател е по живопис в катедра „Текстил“ на Факултета по приложни изкуства и от 1999 г. – професор и ръководител на катедра „Мода“ в НХА. Греди Аса е един от най-изявените майстори на лиричната експресия в пейзажния жанр. Негови творби се намират в основните галерии у нас и в чужбина, както и в частни колекции.

„В тази България, където ти имаш Балкан, специален вятър, минзухари, имаш мирис и цвят – да не правиш пейзаж? Не мога да си го представя.“

Това ми каза Греди Аса в разговора с него, преди да открия поредната му изложба в края на 2016 г. И още: „За мен животът е светлина. Не можеш да разбереш откъде идва тази светлина. Виждаш бяло, кремаво, бежово, кафяво. Такива нюанси, може би трябва да си художник, за да ги виждаш. Всичко е такава магия. А природата просто ме предразполага, смъква ти всичко и ти го дава. Ако имаш очи да го видиш и сетива да го усетиш. Затова съм толкова чувствителен към посетителствата към нея. Това съм се опитал да покажа в картините „Екология I и II“.

Греди завежда катедрата по моден дизайн в Художествената академия и учи студентите си как да нарисуват един пейзаж.

„Сложете всичките цветове на една скала и тази скала ще ви позволи да направите друга, или само в една скала да изградиш

една картина. Защото сам по себе си пейзажът не е нищо, но когато го разлагаш на тонове, ти не можеш да не вникнеш в цвета, в един конкретен цвят. Живописът не е само цветове, там един доминира. Както казваше моят учител бай Дечко Узунов: Абе, един цвят да доминира.“

В края на ноември 2016 г. Греди Аса откри изложба в новата столична галерия „Контраст“ „Нещо като автобиография“. И това съвсем не беше случайно.

В нея той представи живопис – основно пейзаж от края на 70-те години до днес. Една от картините му бе озаглавена „Нещо като автобиография“, а другата „Наклонът“ – катеренето по стръмния склон към... върха?! Разглеждайки наредените голямоформатни пейзажи и живописните миниатюри „Едно намигване“, природни късчета от Китай, си задаваш неволно въпроса: „Къде е сега Греди? По средата на пътя или малко преди да достигне върха?“.

Отправната точка на този 40-годишен път в изложбата са голите тела –

„Наклон“, маслени бои, платно, 200 x 180 см

„Нотмаге за Дечко Узунов“, неговия учител в прекия и преносен смисъл на думата, този, който е белязал и началото, и пътя на художника. Това се усеща в ослепяващите със своята чистота перлени тонове на големите платна; в полагането на маслото с бърза и лека мазга и акварелна прозрачност; в усещането за живопис, правена на един дъх, каквото е посланието в платното му „Островът – Малдивите“, 2011; в пластичния му израз с излъчване на хайку – лакони-

чен, но даващ възможност за многопластова интерпретация.

Известен като един от най-добрите майстори на пейзажа и представител на поетичния експресионизъм, Греди е наредил и платна, повечето непоказвани въобще и правени в последните няколко години. И ако съвременното изкуство се разпознава с осъдност на отдаденост и сетивност, то Греди Асса е обратната страна на неговото лице. Живописиста му е пипната с ръце, с

„Пустинята“, маслени бои, платно, 200 x 180 см

душа, с широко отворени очи за красота и с голяма доза интелигентност. Спомням си какво е казала преди 30 години Вера Негкова по повод изложбата му през април 1986 г. на „Шунка“ 6. „Греди, харесвам те с цялото си тяло.“ Окриляща оценка от една от най-големите дами и майстори в нашата живопис, но сигурно неслучайна. Живописът на Греди диша, в нея се усещат миризматата на колендрото след преминалия дъжд, маранята и шепотът на пясъчинките в „Пустинята“ (2014), хладината на планината в „Музика от планината“, въздишката на наранената природа и плачът на брезата в Екология I и II.

Живописът на Греди Аса е и „Предчувствие“, както е назвал една от картините си художникът. Предчувствие за какво? Дали следващата картина „Открадването на Европа“ не ни дава отговор? Не търсете истинския наратив като сюжет в картините му и респективния отговор на въпроса. При Греди сюжетът е поднесен като преди-

хание, като сетивност, която идва да ни предпази от последиците на задаващия се проблем, както и живописът му е направена като че ли от едва доловимия удар с перце.

Това е живопис, направена „Когато си силен и слаб“. Така е нарекъл Греди картината си, посветена на Самсон и Далила. В тази живописна поредица от алегии и метафори е и темата за „Карнавала“, участието в спектакъла, в който всеки се прави на това, което би искал да бъде в живота, но го е постигнал единствено ако е бил участник в карнавала. Художникът не е подминал и темата за нарцисизма чрез „Огледалото“, в което жената се оглежда такава, каквато е, или просто в каквато се е превърнала безвъзвратно.

Греди е и от малцината, които съумяват да преминат през живота с летене, с радост, със страст и любов, дори когато боли. Той е от тези, които в обърканото ни време ще те преведе през пороя, през умиращата природа, през опожарените и

изтърбушени сгради, ще те извади от дъното, ще те облее със светлина, ще те накара да заобичаш българската земя, дето ти гращи под обувките. И това го прави чрез цвета, който е светлоносен, чрез въздуха, изпълнил картините му като музика.

Изложбата в новата галерия „Контраст“ показва не само заради картините „Ноттаге за Дечко Узунов“, че Греди не е забравил уроците на Маестрото – да рисуваш среда и после нещо малко за този, който може да го разчете, да направиш фона на картината като мига, с отблясък, получен от удара с перце, да обходиш всяко кътче от нея, все едно си я целунал. Новата галерия избра Греди Асса за своето начало и заради неговата светоносна живопис, за това, в което той самият вярва: „Изкуството е празник и наслада“. Затова с тази изложба на Греди Асса галерия „Контраст“

ни поднася истински „празник и наслада“ в забързания делник, възможност да се извисиш, както е нарекъл една от картините си „Душата се въздига“. Дано успеем!

На откриването, сред многолюдната публика, бяха и неговите студенти, заобиколили любимия си преподавател. Греди беше щастлив. Вечерта, след този успешен вернисаж, седнахме на чаша вино и се изкуших да го попитам под впечатлението на начина, по който общуваше с най-младите.

– Греди, как разбираш кой от студентите ти ще стане художник?

– Като видя кой как хваща четката вече знам дали ще стане нещо от него. Четката е шпага, а не четка.

– Какво му липсва на съвременното изкуство?

– Отгаденост. Когато чрез картините си накараш хората да усетят мокротата

„Екология I“, маслени бои, платно, 200 x 180 см

Чл.-кор. проф. д-р на изкуствоведските науки Аксиния Джурова работи в областта на средновековното изкуство – сравнително изследване на културата на кодекса във Византия, славяните и латинска Европа, както и модерното изкуствознание. Издала е редица книги, статии и филми по проблемите на съпоставително културознание.

на снега, самотата на врабчето, кацнало на жицата, страстта и отдадеността в любовта, значи си постигнал нещо.

На следващия ден в Салона на галерията бяха дошли отново няколко от неговите студенти. Бяха застанали пред едно от големите му платна „Пустинята“. С любопитство слушах коментара им за цветовете на пясъчножълта гама, в която тази картина бе изградена. Попитах ги дали са чели есето на Греди „През пустинята“, което съпътства неговата картина „Пустинята“, и тъй като не съм сигурна, че голяма част от читателите на „Природа“ са го чели, го поднасям по-долу:

„Пустинята – море без вода, както я наричат арабите. Бих добавил замръзвал сух пясък. Но тя е и дом на птици, люлка на шотове, семейство на ветровете. В нея се раждат миражи. Пустинята е скромнен декор, на фона на който ветровете предават странни вибрации, засилват усещания. Финият пясък започва своеобразен танц под жаркостта на слънцето и същевременно вае фигури, които сякаш искат да се забавляват с мен. Пустинята – едно скрито гихание, едно място с безброй опасности, но и с безмерна естетика, хранеща ме като художник, като откривател на неочаквана

красота... Тя тръгва от пясъчните навяхвания, избухва и малкото голи скали, напомня лунната повърхност, близка и разнолика. Ивиците ѝ, като конвулсии на душата, са със стаено чувство за безтегловност. Събрала за компания безброй пясъчни гюни, сякаш полегнали нимфи – питам се дали съществувам? Усещам неземна тишина сред купища от пясък и това създава в мен чувство за неизвестност и безвъзвратност. Самота и дехидратация на въображението. Вървя бавно, неуморно... Разстоянията са големи, много големи... Има достатъчно време да се появят миражи, да видя цветове, при това различни. А ветровете, тези скрити ваятели на пустинята, рисуват като художници неуморно, всекидневно и неповторимо – своеобразна четка на паметта. Откривам линии на път, не-обикновен гребен за леки вълни в косата... Ето там кафявият хамсин, тази рожба на атмосферни депресии в ранната есен или пролет, прави чудеса. В черната неспокойна вода, в подстъпите на пустинята, сякаш трептящите виолетови медузи се превръщат в огромни теменуги. Има нещо свръхестествено, оранжево-червената луна, която съзирам, е огромна – кара душата ми да тръпне в очакване, да се пренесе в поредното силно изживяване. Дали бих искал да го повтора?

И в крайна сметка тя, пустинята, е място на опасности и на разнообразен живот. Живот с болка, радост, надежди... Кара ме да се чувствам песьчинка, една от многото, но песьчинка, със свой вътрешен свят, свят изпълнен със свобода, надежда, вдъхновение... И дори да изпитвам понякога чувството, че не съществувам отвъд нея, съзирам надежда, че съм успял да осъществя това мислено пътуване през пустинята, че моментната ми меланхолия е напълно изчезнала, че може би температурната инверсия ме е накарала да се надявам, че и утре ще посрещна с изненада видяното...

Какво ми остава, да повървя...“
(Греди Асса).

И птици-носорози заплашени от изчезване

Птиците-носорози са едни от най-ярките, интересни и загадъчни птици на нашата планета. Те обитават тропичните и субтропичните райони на Африка, Източна Азия и Меланезия. Това, което ги отличава от останалите видове птици, е силно развитата, извита надолу човка, която при много видове е оцветена в различни цветове. Поради нейната закривена форма и големина, наподобяваща рог на крава, семейството на птиците-носорози е получило научното латинско име *Bucerotidae* (*buceros* на гръцки означава „говежди рог“). Друга важна особеност е наличието на особено образувание върху горната част на човката, наречено шлем, или каска. Главата с каската върху нея заемат значителна част от тялото на птиците и те са лесно разпознаваеми в природата от другите птици в тропическите гори. Каската (шлемът) всъщност е едно кухо надлъжно кожно образувание върху горната част на човката и се счита, че има заздравяваща функция. При много птици-носорози шлемът е голям, кух, заздравен с костно вещество и има отвори, поради което служи и като резонатор на звука, издаван от птиците. А при вида Шлемов носорог (*Rhinoplax vigil*) каската е доста голяма и запълнена от плътно костно вещество, известно като „шлемова слонова кост“.

От семейството на птиците-носорози са известни около 55 вида, които обитават разнообразни биотопи и имат различни размери

и тегло. Най-гребен от тях е *Tockus hartlaubi*, който има дължина само около 30 см и тежи около 100 г, а най-егрият представител на семейството е *Bucorvus leadbeateri*, достигащ до 1,2 м дължина и маса около 6 кг.

Птиците-носорози живеят на малки групи, предпочитат гористи райони, но се срещат и видове, които предпочитат саванните райони на Африка и Азия. Те са всеядни и се хранят главно с плодове и семена, но не се отказват и от дребни животни – птици, гризачи и др., които успяват да уловят. В много страни, особено на африканския континент, те са обект на лов, използват се за храна и поради това числеността им е вече доста намаляла. Повечето видове са лоши летци и това ги прави лесно уязвими за ловци и браконieri. Но най-застрашен от пълно изчезване през последното десетилетие се оказва Шлемовият носорог (*Rhinoplax vigil*), който живее в Източна Азия. Той е обект на лов, износ и търговия главно заради неговата „шлемова слонова кост“, която се търси и ценя главно в Китай.

Поради намаляващата му численост след Втората световна война видът е включен в края на XX в. в списъка на защитените видове в световен мащаб, но това се оказва слаба мярка за опазването му. По данни на международното природозащитно списание TRAFFIC International само от Западен Калимантан (Индонезия) през последните години са изнесени предимно за Китай между 12 000 и 27 000 птици. А при 31 митнически проверки в Китай и Индонезия за времето от март 2012 до август 2014 г. са заловени 2170 шлема (каска) от този вече доста рядък вид на азиатския континент. В последната резолюция на световната природозащитна организация CITES Шлемовият носорог е обявен за *flagship species* на азиатския континент, който е с висока степен на опасност от изчезване и за който са нужни вече специални мерки от азиатските страни за неговото опазване. Загубата му би била невъзвратима и за световното биоразнообразие.

По TRAFFIC International